

У НОВОМЕ САДУ У НЕДЕЉУ 30. СЕПТЕМВРА 1884.

ГОДИНА IX.

ПОЗОРИШТЕ

БРОЈ 46.

УРЕЂУЈЕ А. ХАПИЋ.

Излази за време бављења позоришне дружиле у Н. Саду свагда о дану сваке представе, иначе сваког месеца по један пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

ХАМЛЕТ.

Трагедија у 5 чинова, од Виљема Шекспира с енглеског превео др. Лаза Костић.

(Наставак.)

Полоније.

Добро срвши то.

Мој господару, светла госпођо, разбираш' шта је круна, дужност ли, што дан је дан, ноћ ноћ, а доба доб, то значи трошит' дан и ноћ и доб. Краткоћа кад је душа беседи, општина јој тек накит, удови, у кратко сад. Ваш светли син је луд. Ја велим, луд; јер шта је лудило, већ ако није, кад је човек луд: Ал' то је друго.

Краљица.

На ствар, не кити.

Полоније.

Бога ми, госпо, никако не китим. Да ј' луд, тако ј': што ј' тако, то је јад, а јад што ј' тако: и тај срок је луд; нек иде, јер ја никако не китим. Ми знамо луд је; сад јопи остаје пронаћи узрок на тај учинак, управо узрок на тај очинак, јер учинак ј' узроком очинак.

Узмите:

Ја имам ћер; имам је, моја је; послуница ми по дужности јој, гле, ев' ово даде. Одгонените.

— „Дуне моје идолу, небеској, најдивотворенијој Офелији,“ —

То је рђава реченица, гадна реченица; „најдивотворенијој“ гадна је реченица; ал' сад ћете чути. — Ево:

„У њена врла, бела недра, ове,“ и т. д.

Краљица.

Је л' она то добила од Хамлета?

Полоније.

Добра госпо, стан'те мало; ја ћу бити веран.

(Чита):

Не веруј на небу звезди,
Не веруј да сунце сја,

Не веруј исптини, свести,
Ал' веруј, љубим те ја.

О драга Офелијо! Ја не умем бројати стихова: нисам венц мерити своје уздисаје; ал' да те врло љубим, о најврљија! веруј ми.

Збогом!

Твој на веки, најмилија госпођице, док је ова махина његова,

Хамлет.“

То послуница показа мени кћи, јопи његове је све ми навале, у које време, како све и где, исповед'ла.

Краљ.

Ал' како ј' она то све примила?

Полоније.

Шта мислите, зар ја?

Краљ.

Та ви сте веран, поштен човек, да.

Полоније.

Паказат' рад. Ал' шта б'сте рекли ви, да ја, видив, где врела ћиче страст (а видех, морам рећи, видех пре, но што ми рече кћи) шта бисте ви, ил' круна драга, ваша краљица, да начиних од себе кутију, да ерице моје мукло ухутках, бесислен да сам љубав глед'о ту; Шта бисте ви? Не, боже сачувај, овако рекох госпођици ја:

„Кнез Хамлет, ћерко, он је краљевић, а ти? то не сме бит'“: и рекох јој, да пред њим увек врата забрави, ни поруке, ни какве залоге.

Ја рекох, она савет послуша; а он, одбијен, шта ћу дуљити, у тугу падне, па за тим у пост, неспавање га јнаће: ослаби, виловат' стане, то му беше пут

у лудило, у коме бесни сад,
жалостек' све нае.

Краљ.

То је, мислите л'?

Краљица.

Што не би? Сва је прилика.

Полоније.

Је л' икад било, ја бих радо знао,
да сам ја казао: „то је,“ јамачио,
а десило се друкче?

Краљ.

Не знам то.

Полоније.

Одавде скин'те то, је л' друкче то,

(Показује главу своју и плеву).

пронаћи ћу доцунте л' прилике,
где ј' истина, ма се завукла чак
у среду среде.

Краљ.

Како даљи траг?

Полоније.

Ви знате, он ее ишта подуже
но овом трсму.

Краљица.

Тако ради, да.

(Наставиће се.)

Српско народно позориште

(Свршетак.)

Није ми нужно доказивати колика се оскудица осећа, што наша позоришна друžina нема вазда у својој средини человека, који би се бавио економским делом управе, и који би, као члан позоришне дружине, као непристрастан орган вршио дисциплинарни и морални надзор. У овом по-гледу осећа се велика празнина, јер ако се где налазе и дешиавају разне и честе колизије, то их има у глумачком животу, и то не само између кулиса него их преносе и у живот, тако, да те ствари постану предмет расправљања у публици. А да је то неумесно, и по саму установу више пута од штетног утицаја — то ми није потребе доказивати. Те разне и честе колизије — што их ево најблажим именом крстим — ваља да се из зачетка њихова беспристрасно и енергично изравнију и загладе. А у тој цели осећамо живу потребу једног человека, који би, непрекидно бавећи се у кругу друштине, располагао оним својствима, управо вештином, што је у свако доба кадра да на пут стане могућим за ћевицама, које се ни из далека не дају оправдати и називати племештим такмачењем него искром злобом, која се више пута

у тако отвратном облику појављује, да не само што изазива опште негодовање, него уједно прогања оне млађе снаге са позорище које тек што тамо ступиши, или оне, што би намерили или намерне биле, да ступе на даске, што свет представљају са одушевљењем а ваљда и даром.

Српски народ с ове стране Саве жртвовао је, а жртвоваће још и више на своје народно позориште, на храм своје миле народности, и он свагда са петничким одушевљењем дочекује те проповеднике народног језика и песништва, но уједно с правом захтева, да му још неразвијена приказивачка уметност напредује и усавршава се. Тада задатак треба да реши подмладак. Но са каквим уздањем идемо на сусрет будућности, ако немамо за то гаранције у садањости? Јер не смемо затворити очи испред оне истине, да је мален број оних, који се — осећајући у себи ону богодану искру, дар и вољу — посвећују позорищу, а томе је један од најглавнијих узрока — оно мало пре поменутог стање у унутрашњим одношајима глумачким. Ти одношаји — који су већ опште познати — кадри су да многе одврате са

тог поља, јер се не осећају довољно заштићени против извесних неповољности, а с друге стране пак што не могу имати наде, да ће им се способности моћи развијати и усавршавати, у оцште, да ће имати прилике, да уче и напредују. Фали да-кле темељан надзор и упутство и у том ногледу.

Ово су у главном моменти, са којих вала пресудити потребу реформе у погледу управе саме дружине, а да и не споменем оне друге мање и веће разлоге, а особито пак одношаје дружине у садањем склону јој према месним одборима. И у том ногледу увек запиње о нешто, јер се често догађа, да дружина или управитељ јој опонира месном одбору, па се отуд одмах изроде странке, а при томе пати сама ствар. Дакле и ту ваља регулисати.

Сада да споменем непотпуност представљачког особља. О томе би се дало потрошити много речи. Познат ми је најглавнији разлог — — — а то је економски. На жалост, управни одбор, нагођен силом материјалног стања, редуцирао је број чланова, но иремда се при томе казало, да то буде само привремено, „до бољих дана“, ишак држим, да се у тој мери редуковати не може и не сме. Резултат показује, да публика није задовољна. Тако је редуковање на штету самом напретку позоришне уметности, јер је сваки поједини сувише онтеређен, те с тога новости су на нашој позорници врло ретке. Али што је сада највећи недостатак, то је, што дружина нема извеђбене певачице. Та се празнина сада највећима осећа, и тиме се много губи. Набављање бар једне добро школоване певачице био би најпречи задатак управног одбора. Не да се порећи, да комади с певањем највише привлаче публику, те по томе доносе добним већа прихода позоришној каси. Док се и код нас не окрене на боље са песмом и музиком позоришном и дотле треба колико толико задовољити публику. Оно, што би се тиме позоришнији буџет повијено, то би било надокнађено.

Наша је дружина с певањем најгоре прошила у Суботици. Била је то жива мука слушати их, изузимајући соло партије Марковићеве. Он располаже дивним гласом, али је у певању на позорници тек почетник. Особито пак тешко је певати на тако великој позорници, као што је наша, и пред таком публиком чији захтеви у том ногледу стоје на високо. Наша је публика у томе управно размажена, јер се сваке зиме наслуша добрих певача и певачица. Одмах при почетку бављења у Суботици представљала се „Сеоска лола.“ Нагрие сплна публика — наша и страна напуни душком позориште. Дођоше, да чују српске песме, јер и страна публика врло радо чека таке згоде — та, мишљаху, са песме је Србин на гласу. Али, на жалост, певањем у споменутом комаду постигнут је потпун фијаско. Све јешло тако мизерно — да већ јадније не може бити. Ми пак црвенисмо, а то је мучно и за глумце и за публику. Тим неуспехом створена је у странију публици неповољна пресуда, и тако с комадима с певањем (парочито недељним народним глумама) које је до сад суботичка публика (без разлике) баш због певања најрадије гледала и сваке недеље напунила позориште — наше друштво није могло да успе. А то показује и материјални резултат. Да је дружина с певањем боље стајала, слободно смемо изрећи, да би сваке недеље бар сто форната випе најло на каси.

*

При завршетку имам још да напоменем, да садају деобу прихода од кориснице налазимо за неправичну. Ако баш не може бити свима једнако, а оно нека је саразмер правичнији за млађе, т. ј. за оне најмлађе, који се морају таворити са оних јадних 25—30 форната месечно. То би бар била накнада, што не би долазила из буџета него од саме публике. Ваља ми још споменути, да је корисница у Суботици врло добро испала.

Познајући осведочено родољубље лич-

ности, што стоје на челу управе, уверен сам, да ће они сами жајелети да чују назоре публичне са свих страна, те да би тако, створив себи верну слику о захтевима исте, на основу отуд стеченог искуства кадри били порадити на томе, да пронађу

пута и начина, како би се тај наш просветни завод не само одржао, него у сваком по-гледу унапредио. У то име: на посао, с уверењем, да не ће заостати ни потпора народна!

У Суботици на други дан Духова 1884.

Д-н П-к

ЛИСТИЈИ.

ПОЗОРИШТЕ.

* (Драга Серена) 8 јула о. г. умрла је у Атини Драга Серена, једна од најнеобичнијих и најдаровитијих жена садашњости, позната као одважан путник и као изврсна списатељка. Рођена у Млечцима, а удата у Лондону за једним тамошњим Талијаном, живећи срећно и задовољно, поче та умиљате спољашњости, духовита, с више језика и до египтица упозната жена сакупљати у својим дворанама најодличнија друштва, док јој се, жеднећи за знањем, и то све не досади, те науми одати се на путовања, која заиста и постане тако значајна и бескрајна. Прва побуда за то било јој је оно признање, које јој је дало у део као сарадници париских и лондонских листова, а нарочито на часопису „Le tour du monde“, који излази код Хашета у Паризу. Њој беше мало писати о домаћим и блиским предметима, него се реши, да се крене путовати, те тако да нађе нових важнијих предмета за посматрање. Она одлучи 1874 да тога ради пропутује Шведску и Русију, па одатле да походи Мисир. И заиста се и крете на тај пут са много новаца и са најбољим писменим препорукама, сама пак није ни слутила, како ће и колико ће то путовање испасти. Из Штокхолма оде у Петроград, Кијев, Одесу, а одатле у Мисир, где врло првијатно проведе неколико месеци и опорави се у свему од тегоба, које је прстриела, путујући зими кроз Русију. Овде се предомисли, т. ј. одустане од намере, да се одавде врати преко Порт-Сајда у Енглеску, него се сврати у Палестину, походи Јерусалим, Бајрут и Ливан, где је била гошћа гувернера Рустема паше, њенога земљака и старога пријатеља. То гошћење употреби и за то, да своје путописе прибелешке уреди и за штампу спреми, што и учини, пославши их у Париз у облику путних писама, која буду одмах преведена не само на све јевропске језике него и на турски и арапски. Из Јерусалима оде у Цариград и беше наумила да

се одавде врати кући; али кад јој тамо стадоше сваки дан хвалити лепоте Кавказа, она се на брзо реши, да те лепоте својим очима види, те тако оде и у Тифлис, одакле је цео Кавказ обишао. Са одушевљењем говори она о величанственим пределима и о патријархалним обичајима становника, којима је била гошћа више месеци. Ни сам руско-турски рат, који у то време поче беснити, није био у стању отерати је из омиљене јој земље. Она узе похађати утврђења и бодилице, али како није могла ни видети ни проћи, а да то и не забележи и на јавност изнесе, мораде на заповест владе оставити руско бојно поље и склонити се у Баку на Црномору. Тамо се врло опасно разбози, и чим се мало опорави, навале лекари на њу, да оде из нездравога Бака у Техеран, где ће се опоравити. Она послуша лекаре и оде тамо после врло мучна пута. Шта је тамо доживела налази се у делу „Hommes et choses Perses“, у ком су белешке о људима и обичајима у Персији. После шестогодишњег путовања врати се на полетку својима у Лондон и то преко Тифлиса, Варнаве, Бече, Рима и Париза. У Бечу буде именована чланом царско-краљевскога географскога друштва; у Италији даде краљ Хумберто у њену част салити нарочиту златну медаљу; краљеви шведски и грчки одликовали су је својим орденима, а у Паризу добије одличије „Officier de l' Academie“. Своје путописе завршије речима: „Моје сестре увидеће из мојих путописа, колико сам радости на овим путовима доживела. Али ја им признајем овде, да је ипак највећа радост и срећа за мене моја кућа. То је право место за жену. Ви, жене, седите код куће, и ако вам се путује, читајте „mon voyage.“ У осталом изгледа, да ипак тако много среће није нашла за овај мах код своје куће, јер се ипак на скоро кренула на пут, па је у туђини и умрла.

Издаје управа српског народног позоришта.